

A woman with curly hair, seen from behind, is walking away on a path in a forest. She is wearing a red dress and dark boots. The path is covered in red leaves, and the trees have sparse red foliage. The background is a soft, hazy light. The overall color palette is dominated by reds and oranges, with a warm, ethereal atmosphere.

GRÉTA
FÁBRYOVÁ

DO NEBA
ma nevezmú

MARENČIN PT

DO NEBA
MA NEVEZMŮ

*Túto knihu chcem venovať najbližším:
môjmu manželovi, mojim rodičom a mojim deťom.*

Projekt je podporený z rozpočtu PSK

PREŠOVSKÝ
SAMOSPRÁVNÝ
KRAJ

© Gréta Fábryová, 2019

© Marenčin PT, spol. s r. o., 2019

Jelenia 6, 811 05 Bratislava, Slovakia

www.marencin.sk marencin@marencin.sk

Cover & layout © Marenčin Media, s. r. o.

790. publikácia, 1. vydanie

ISBN 978-80-569-0523-4 (viaz.)

ISBN 978-80-569-0524-1 (ePDF)

ISBN 978-80-569-0525-8 (ePub)

GRÉTA FÁBRYOVÁ

DO NEBA MA NEVEZMÚ

MARENČIN PT

DO NEBA MA NEVEZMÚ

KAPITOLA PRVÁ

„Myslíš, že pánbožko nás naozaj nemá rád, Hanka?“ Spýtala sa sedemročná Tereza staršej sestry. „Možno preto, že som vzala v škole kriedu a potom ňou kreslila na chodník.“

Alebo preto, že si minulú Veľkú noc napľula do svätenej vody v kostole. A ešte si sa smiala, keď sa všetky klebetnice prežehnávali tvojimi pľuvancami. Isto preto nás vydedil.“

„A ostatní sú podľa teba svätí? Bude to všetko inak. Pánbožko nie je spravodlivý, tak to bude,“ odpovedala jej Hana.

„Podľa mňa sa môžeme dobre vydať,“ vymýšľala Tereza. „To by bolo. Mať rodinu, kde sa hrá na klavíri a kde sa pri obede počúva hudba. A v nedeľu poobede chodia všetci spolu do cukrárne, držia sa za ruky a lížu zmrzlinu. A muž žene donesie niekedy kvety alebo bonboniéru.“

„Ja teda radšej tú čokoládu, kvety zvädnú, z nich sa nenajem,“ povedala Hana.

„Ale aké sú pekné vo váze. Čokoládu do vázy nedáš.“ Tereza sa nechcela vzdať svojej peknej myšlienky. Keď kráčala zo školy sama domov, často si predstavovala mamu v trblietavých šatách, ako sa prechádza v rozkvitnutej záhrade, ako spolu trhajú kvety, ako ju mama hladí po vlasoch alebo ako ju drží za ruku.

V jej snoch niekedy vystupoval aj otec. Skoro vôbec sa na seba nepodobal, mal vždy čistú košeľu a tmavý oblek, ktorý mu celkom zbytočne visieval v skrini a ktorý si obliekal, len keď niekto v dedine zomrel. Na nose mal vždy okuliare v hrubých rámoch celkom ako Terezin učiteľ, ktorý nikdy na nikoho v triede nezvýšil hlas a predsa ho všetky deti bez výhrad rešpektovali. Aj s otcom sa v predstavách

Tereza často rozprávala, posadil si ju na kolená a ona mu hovorila o všetkom. O Bete, s ktorou sedela v lavici a ktorá jej kradla pastelky, o Paľovi, ktorý ju ťahal za vrkoč, o teste z matiky, čo včera pokazila. A otec v Terezinej predstave vždy trpezlivo počúval. Potom sa usmial a prezradil jej, ako kedysi v škole kvákal mamu, ako aj jemu nešla matematika a sľúbil jej kúpiť nové pastelky, aby jej Beta mala čo závidieť. Cesta domov jej niekedy trvala veľmi dlho, jednak sa nechala unášať svojimi myšlienkami, jednak sa často zastavovala a čítala si zo svojich obľúbených kníh, ktoré si v škole vymieňala so spolužiačkami. Do sveta rozprávok, ku ktorým časom pribudol svet románov a hudby, sa často schovávala, boli to najlepšie úkryty, aké poznala.

Keď Tereza prišla domov, otec na mamu kričal alebo ju naháňal po dome a záhrade, pričom sa všade rozliehali jeho žiarlivé nadávky.

KAPITOLA DRUHÁ

„Máme sa radi, tak načo čakať, chceme sa vziať čím skorej,“ presviedčala Tereza Hanu aj babku. Ale nepovedala im všetko. Ako bola pri Ferovi konečne pokojná. Ako sa stratilo vnútorné chvenie a úzkosť, ktorú cítila celé roky. Ako mohla byť konečne sama sebou, neutekať do zákrytu, nehovoriť iba to, čo chcel otec počuť. V blízkosti otca mala celé roky triašku. Bála sa, či je dosť dobrá, či bude spokojný s tým, čo povedala. Či urobila, čo od nej chcel presne tak, ako chcel. Ako dieťa sa často prebúdzala mokrá od potu a moču, keď sa jej snívало, ako ju otec naháňa – presne tak ako mamu. Potajomky si prala pyžamku a plachty, aby nik nevidel jej potupu a ak to aj Hana zbadala, nikdy jej to nedala najavo. Nenávidela sa za svoju slabosť.

Babka kropila prádlo vodou aj tajnými slzami.

„Je dobrý, šikovný, robotný,“ hovorila Tereza ďalej.

„Že robotný. Lenivý ako voš. Má len plno rečí – tak ako jeho otec. Ten každý deň vysedáva v krčme až do záverečnej a dom im pomaly padá na hlavu. A videla si jeho mamu? Chodí v špinavej zástere aj do obchodu ako taká troska.“ Oponovala jej Hana. Bola presvedčená, že Terezin Fero sa stane presnou kópiou svojho otca. Takého podobného ich vlastnému otcovi. Chcela Tereze vykričať, že ten jej Fero je len taký Jebo, čo by najradšej prekotil každú v dedine, že ho nedávno videla stísať akúsi ryšavku v čiernej minisukni, ale Terezin výraz tváre ju zastavil.

„Never klebetám, Hana. Veď vieš, ako tu ľudia všetkých ohovoria. On ma ľúbi!“

„To netreba vravic, dzifčatko moje, to treba vidieť. A my to

nevidzime. Terezko, vytrapiš sa s nim ako moja Mariška s vašim otcom. Už si zapomla, co tu vyvadzal, jak tu hurčel každý dzeń? Jak začal pre každú somarinu lamentovac, jak nechcel tvojej mame dožičic ani kuščik pokoja?“

Tereza si nevedela predstavít, že by jej Ferko mohol byť na ňu zlý. Bol k nej taký nežný. Nespúšťal z nej oči, keď niekam spolu išli.

A aký bol krásny. Urastený. Najkrajší muž, akého kedy videla. Vybral si ju, hoci mohol získať tie najkrajšie dievčatá. Videla, ako sa okolo neho krútili, ako ho zvádzali. A on chcel iba ju. Bola hrdá, že si ju vybral. Mali krásne plány do budúcnosti, Ferko mal prácu vo vedľajšej dedine, po svadbe dostanú erárny domček, Tereza sa tam tiež zamestná a budú konečne stále spolu. Tešila sa na to. Bola pevne rozhodnutá chrániť si svoje šťastie.

„Tereza, počkaj trochu s tým vydajom, neponáhľaj sa tak. Čo ak z neho vykľuje násilník alebo alkoholik?“

„Nehovor tak, Hana, ty Ferka nepoznáš, on je úplne iný, nikdy by mi neublížil.“

„A čo myslíš, aký bol náš otec pred dvadsiatimi rokmi? Myslíš, že mame otec nesľuboval iný život? Že postaví dom, že jej splní každé prianie? Spýtaj sa babky, keď mi neveríš!“

„Bol to najmocnejší a najšumnejší chlop v dzedzine, Terezko a vaša mama bola najšumnejšia nevesta. Šicke im závideli. A vidziš.“ Babke sa po lícach kotúľali slzy vždy, keď si spomenula na dcéru.

Tereza sa nedala presvedčiť. Verila, že ona bude žiť inak, že svoje sny s pomocou Ferka uskutoční. Túžila po pokojnom a láskavom domove, ktorý vytvorí pre svoju rodinu. Snívala o deťoch, ako ich bude vychovávať, ako sa im bude venovať, ako im bude rozprávať svoje obľúbené rozprávky a príbehy.

KAPITOLA TREZIA

„Čo je s otcom, Hani, dávno som ho nevidela?“ Spýtala sa raz, keď prišla navštíviť babku a sestru po svojej skromnej svadbe.

Hana smutne kývla hlavou. „Býva u akejsi na vyšnom konci.“

„U tej, čo s ňou išiel minule z cintorína?“

„Hej, chodí s ňou našej mame na hrob,“ povedala Hana. „A ona otca obskakuje akoby bol nesvojprávny. A viete ako jej otec hovorí?“

„Ako?“ Spýtala sa Tereza.

„Marika.“

„Marika?“ Tereza zdvihla obočie a pozrela na sestru. Ich mame, ktorá sa tiež volala Mária, tak pekne nikdy nepovedal.

* * *

Keď Tereza prvýkrát vkročila do liahne kurčiat, bola prekvapená. Nie zo smradu a kotkodákania, to očakávala, ale prekvapili ju ženy, ktoré tam stáli opreté o stenu, s hrnčekmi v rukách a rozoberali svojich mužov. Do najmenších detailov.

„Á, to si ty, tá nová,“ otočila sa k nej jedna zo žien. „Ako sa voláš?“

„Tereza,“ povedala potichu.

„Ako? Také meno tu nikto nemá, to si nezapamätáme, ty budeš,“ pozrela na ňu odhadujúco

„ty budeš Aňa!“

„Ale ja som Tereza,“ povedala hlasnejšie, ale ženy ju už nepočúvali. A tak sa stala Aňou. Ženy ju neprijali medzi seba,

smiali sa jej zovňajšku, vysmievali sa jej spôsobu reči, zvykom, jednoducho, akoby nastúpila len pre ich zábavu. Bola pre nich vzdialená a cudzia. Keď rozprávali o svojich rodinách a životoch, musela si často hrýzť do jazyka. Časom sa naučila ich nepočúvať, nereagovala na ich podpichovanie, na ich ustavičné poznámky, ktoré zadierali pod kožu. Vedela, že každá odpoveď ju od nich ešte väčšmi vzdľahuje a tak sa prestala pokúšať získať si ich priateľstvo alebo pochopenie.

„Aňa, hybaj, rýchlo dve vedrá vody,“ kričala na ňu strapatá Beta. Keď niesla vedrá naplnené vodou, zabuchli sa vráta a Tereza márne dúfala, že niektorá zo žien priskočí a pridrží ich, ako by to urobila ona na ich mieste.

Stáli ako vždy, s hrnčekom v rukách a kotkodákali. Tereza sa oprela do vrátok bokom a tlačila do nich, čo jej sily stačili. Vráta nie a nie povoliť, pritlačila ešte viac a oni povolili úplne. Neudržala rovnováhu a vyliala obe vedrá vody na zem. Smiali sa jej. V ich životoch bolo tak málo slnka, že čokoľvek bolo dôvodom na smiech.

Na svojej práci mala Tereza najradšej rána. Chodila do liahne prvá a pozorovala drobné žltucké, práve vyliahnuté kuriatka pokryté zlatistým machom. Rada ich brávala do dlaní, rada pozorovala ich neisté pohyby a prvé zvuky, ktoré vydávali a ktoré boli jemné ako piskot tenkej píšťalky.

Keď prišli ostatné ženy, zalievala sa káva. Pri rannej káve každá porozprávala, čo bolo včera doma, ktorú muž zbil, ktorú pomiloval a ako, kde bola aká hádka a prečo. Často sa pýtali aj Terezy, či ju muž dobre prekotí a ona len krčila plecami a mlčala.

„Aha, Aňa má na pleci modrinu!“ Vykríkla raz ráno strapatá Beta a ženám zažiarili oči.

„Z čoho ju máš, há?“ Pýtali sa. Tereza vôbec netušila ako k modrine prišla. „Ani neviem, asi som sa niekde uderla.“

„Ona nevie,“ uškŕňali sa. Rýchlo si zakryla modrinu tričkom. Nevedela, ako Fera brániť. Svojou zbabelosťou ho zrádzala a mrzela

ju to. Ženy si ju odvtedy obzerali veľmi dôkladne. Každá odrenina, každá maličká ranka na koži, ich utvrdzovala v ich presvedčení. A ona s nimi nevedela bojovať. Terezino mlčanie pripisovali strachu. Každá takáto malá zrada ju bolela. Nechcela im rozprávať ako s Ferkom do noci debatujú, ako si púšťajú hudbu alebo chodia na prechádzky. Nechcela im ukázať svet, ktorý bol pravým opakom toho ich zakydaného sveta. Ich životy akoby plynuli v korytách zanesených riek – bol v nich balast a naplaveniny plynúcich rokov a žiadna zo žien nemala snahu si svoju rieku vyčistiť. Celé dni trávili v hádkach s mužmi a deťmi, ktorých nazývali tými najhrubšími výrazmi. Bála sa, že časom bude ako oni.

Keď sa po svadbe presťahovali, chcela žiť inak, krajšie a lepšie ako jej rodičia. To ešte netušila, že i táto dedina má svojich démonov. Spozorovať ich nebolo ľahké, boli utajení a práve preto zákernejší. Najprv si všimla zvláštne pohyby Bety, potom sa pridali neprítomný pohľad niektorých kolegýň, čudné reči ľudí v autobuse. Dialo sa to väčšinou ku koncu týždňa – vo štvrtky alebo piatky. Desilo ju to. Tak ako Fero ve sklenené oči, keď prišiel z pily, ako reči chlapov postávajúcich večer pri zastávke, na ktorej vystupovala, tak ako závan v celej dedine. Mladí aj starí. Všetci do jedného, ba dokonca aj deti. Trinásťročné rozkošné dievčatka alebo mladí chlapci, ktorí sa ešte ani nezačali holiť. Každý, aj najmenší nezdar, každé zlyhanie alebo úspech hoci aj vzdialeného príbuzného alebo náhodného známeho, potom ešte sviatky a jubileá, koniec týždňa alebo aj štátny sviatok. Mílniky, dôvody, príčiny. Démoni ľuďom v dedine kradli duše. Bála sa ešte viac ako v detstve. Vyľakaná ho chodila čakávať k autobusu s rozličnými smiešnymi zámienkami a doma sa snažila vytvoriť ich svet plný rozhovorov a smiechu, ale veľmi sa jej to nedarilo. Akoby Fera táto dedina niečím opantala. Keď navrhla, aby odišli, aby sa vrátili späť, začal kričať, či sa budú sťahovať ako cigáni. Mal vtedy zas tie sklenené oči a ona nevedela, či má odísť alebo ostať. Predstavovala si, ako uteká. Niekam, kde by bol pokoj. Vôňa rozkvitnutých čerešní by ju hladila po tvári a namiesto žien

v práci by počúvala štebot vtákov. Mala by plnú záhradu žltých kuriatok, ktoré by predávala susedom. A pestovala by ruže. Ľudia by ich chodili k Tereze kupovať až zo vzdialených miest. Niektoré rána by len tak stála medzi mladou slivkou a kríkmi zlatého dažďa a orgovánu a nadychovala by sa ich farebnej sladkej vône.

KAPITOLA ŠTVRTÁ

„Kde si toľko, tu pracujúci človek hladuje!“ Fero privítal Terezu zlostným šomraním.

„Bola som u doktora, na kontrole, čo si zabudol? Mohol si si spraviť praženicu alebo omeletu, keď si taký hladný.“

„Čo si povedala? Ja si mám sám robiť praženicu? A načo som sa potom ženil? Veď na to mám predsa ženu, aby mi navarila!“ Chytil ju a pritiahol k sebe.

„Au, pusti, nie je mi dobre.“ Vykrútila sa mu. „Doktor hovoril, že možno pôjdem do nemocnice. Tvrdne mi brucho.“

Fero zlostne začal vytierať rožkom zvyšok konzervy. Potom začal otvárať ďalšiu konzervu. Otvárač sa zasekol a nešiel ďalej.

„Ani mne nie je dobre, veď ani neviem, že mám ženu. Každá žena si má plniť manželské povinnosti. A moja žena? Večer nič, cez deň sa fláka bohviekde a ja tu musím jesť skurvenú konzervu.“

„Fero prestaň, normálne som bola u doktora, včera som ti to hovorila!“

Mala by odpočívať a nie sa rozčuľovať. Cítila, ako sa v nej dieťa pohlo. Vzdychla. Vracala sa jej stará známa úzkosť. Ako starý nepriateľ, ktorého ste sa dúfali zbaviť, ale on sa vás z neznámych príčin drží pevnejšie ako hrdza.

„Mala si najprv navariť a potom si chodiť po doktoroch. Aj včera. Prídem a panička nie je doma, tak reku zájdem na jedno a čo nevidím, vyváža sa na autobuse, na prednom sedadle, hneď vedľa šoféra a debatuje, smeje sa. Čo sa máš čo rozprávať s cudzím chlapom. Máš mňa, na mňa sa máš usmievať, mne máš splniť každé prianie, a nie – som unavená, idem si ľahnúť.“